

розвиток пошукових ідей казки – чому персонаж опиняється у проблемній ситуації, для чого вона йому надана долею, чому він повинен у цій ситуації навчитись, що стає йому в допомозі, які шляхи і засоби вирішення проблем і завдань він використовує.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бушанова Т. А., Волошина С. В. Використання метафоричних асоціативних зображень у професійній діяльності / [електронний ресурс]. – Режим доступу: [Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина II. Ужгород, 19.05.2020 \(genezum.org\)](http://genezum.org)
2. Величко О. Б. Казка як феномен культури (естетичний аспект аналізу) : дис. ... кандид. філос. наук : 09.00.04. К., 1995. 153 с.
3. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. К., 2016. 68с.
4. Пелешенко О. В., Гордієнко К. В. Метафоричні асоціативні карти як сучасний метод консультаційної роботи психолога / [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/scientific-achievements-of-modern-society_9-11.10.19.pdf#page=87
5. Філь О. В. Казкотерапія в соціально-педагогічній практиці. Педагогічні науки. 2008. № 1. С. 227-232.

УДК 159.922

Тетяна ФЕДОТОВА

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕЖИВАННЯ ТРИВАЛОГО ТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСУ

Складна ситуація, в якій опинилося українське суспільство внаслідок повномасштабного вторгнення ворога, гостро актуалізувала потребу необхідності збереження ментального здоров'я кожного громадянина нашої держави. Втрати серед наших захисників та постійний моніторинг новин про події з фронту, повідомлення про жертви та каліцтва цивільних через ракетні удари, спонукають до переживання тривалого травматичного стресу практично кожного мешканця нашої країни. Адже життя в умовах війни, з усвідомленням постійної загрози життю та здоров'ю через небезпеку обстрілів цивільної інфраструктури, змушує стресувати не лише мешканців, що проживають в потенційній близькості від лінії розмежування, а й умовно безпечних територій, оскільки останнім часом посилились спроби ворога поцілити ракетами саме туди.

Поняття тривалого травматичного стресу увійшло в лексикон психологічної науки відносно недавно. В результаті лікування жертв політичного насильства, пов'язаного з расовим апартеїдом в Південній Африці, Г.Стракер з колегами дійшов висновку про наявність проблем у ефективності його (лікування) реалізації через існування постійної загрози повторення відповідних насильницьких дій. Автор зазначив про необхідність подальшого

вивчення проблеми тривалого травматичного стресу (ТТС), відповідно до його контексту – наявності стресових факторів, які є надзвичайно сильними та впливають на особистість не лише в теперішньому чи стосуються минулого травматичного досвіду, а й загрожують її майбутньому. Він також наголошує на концептуальній відмінності понять «посттравматичний стресовий розлад» та «тривалий травматичний стрес» [7].

Г.Ігл та Д. Камінер пропонують розглядати ТТС як додаткову конструкцію у вивченні травматичного стресу, для того щоб описати досвід та специфіку функціонування людини в ситуації реальної постійної небезпеки, що скалася внаслідок затяжного політичного чи громадянського конфлікту або поширеного насильства в суспільстві (наприклад, регулярне сімейне насильство). Науковці виокремлюють наступні ключові характеристики ТТС, які розглядають у поєднанні з наявним формулюванням дефініції «травматичний стрес»: контекст стресових умов та часове їх представлення (протікання), складнощі у розрізненні реальної та уявної загрози, відсутність зовнішніх механізмів захисту. Автори також ґрунтовно обговорюють потенційні адаптивні та патологічні виміри цього явища [5].

М. Мерфі розглядає проблему тривалого травматичного стресу, спираючись на досвід осіб постраждалих від конфлікту в Північній Ірландії. Науковець зазначає, що прикута увага суспільства лише до роботи з ПТСР, залишає в тіні питання систематичного насильства та переживання інших тривалих щоденних травм [6].

У вітчизняній науці швидше акцентують увагу на питанні вивчення переживання травматичного стресу людиною, звертаючи увагу на її поведінкові прояви, психофізіологічні реакції та зміни в структурі особистості [3]. Так Л. Герасименко, А. Скрипніков, Р. Ісаков, О. Туриніна та ін. зазначають, що травматичний стрес це особлива форма загальної стресової реакції, в результаті якої відбувається перевантаження фізіологічних, психологічних та адаптаційних можливостей особистості. У відповідній ситуації стрес може стати причиною психологічної травми, що торкається суб'єктивно значимих аспектів життя людини та зумовлює глибокі емоційні переживання [1, 4].

О. Туриніна виокремлює характеристики травматичного стресу: усвідомлюваність події, наявність зовнішніх причин стресу, руйнування звичного способу життя внаслідок переживання ситуації та переживання жаху й відчуття безпорадності стосовно події, що відбулася [4].

Л. Герасименко, А. Скрипніков, Р. Ісаков виокремлюють групи факторів, що сприяють чи, навпаки, можуть послаблювати переживання травматичного стресу. Також науковці виокремлюють етапи динаміки переживання травматичної події, кожна з яких представлена певними психологічними реакціями людини (фаза заперечення або шоку, фаза агресії і провини, фаза депресії та фаза зцілення) [1].

Л. Наугольник вказує, що стрес стає травматичним, якщо в результаті впливу стресора виникають порушення психічної сфери подібно до фізичних порушень. Тобто порушення внаслідок травматичного стресу зачіпають фізіологічний та особистісний рівень функціонування людини, впливають на

рівень міжособистісної та соціальної взаємодії, а наслідки можуть проявитися раптово чи через певний проміжок часу. Загалом переживання травматичного стресу стає причиною переживання у подальшому ПТСР [2].

Отже, проблема переживання тривалого травматичного стресу як ніколи є актуальною для українського суспільства та потребує подальшого ґрунтовного дослідження. Саме тому перспективу свого наукового пошуку вбачаємо у вивченні проблеми переживання морального дистресу в юнацькому віці в контексті тривалого травматичного стресу, зумовленого війною.

Список використаних джерел та літератури:

1. Герасименко Л.О. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник. Під редакцією: Л.О.Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. К.: ВСВ Медицина, 2023. 120 с.
2. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
3. Назарець Л., Руденко Н. Аналіз психологічних реакцій на травматичний стрес внутрішньо перемішених осіб старшого підліткового віку. Психологія: реальність і перспективи. Вип. 20, 2023. С.127-134.
4. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с
5. Eagle G. & Kaminer D. Continuous traumatic stress: Expanding the lexicon of traumatic stress. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 2013. *19* (2), 85–99. <https://doi.org/10.1037/a0032485>
6. Murphy M. When trauma goes on... *Child Care in Practice*.2004, *10* (2), 185-191. <https://doi.org/10.1080/13575270410001693394>
7. Straker G. Continuous Traumatic Stress: Personal Reflections 25 Years On. *Peace and Conflict Journal of Peace Psychology*. 2013. Vol.19(2). P.209-217.

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІДКРИТИЙ
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ЛУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ
В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ**

*Матеріали X Міжнародної науково-практичної
конференції
(м. Луцьк, 23-24 травня 2024 року)*

Луцьк – 2024

УДК 371:378
А 43

*Конференція відбулася в межах виконання наукового дослідження
«Актуальні проблеми освіти та науки у контексті
євроінтеграційного поступу»
(реєстраційний номер в УкрІНТЕІ №0124U001475)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»
(протокол № 6 від 27.06.2024 р.)*

Рецензенти:

Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки, директор Науково-дослідного інституту селянства та вивчення аграрної історії Черкаського національного університету імені Богдан Хмельницького

Дем'янчук Олександр Никанорович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу : матеріали доп. учасн. X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 23-24 трав. 2024 р.) / упоряд.: О. А. Бундак, Л. В. Бензель. Луцьк : ЛПРОЛ, 2024. 463 с.

Випуск вміщує статті з актуальних проблем сучасної освіти та науки, розвитку бібліотечної, архівної справи та соціальних комунікацій в умовах європейської інтеграції; питань впровадження інформаційних технологій в освітній процес; тенденцій розвитку соціальних технологій та психолого-консультативної діяльності; економіко-правових аспектів і туристично-рекреаційної роботи в науково-освітньому просторі; проблем фізичного виховання, зміцнення та відновлення здоров'я.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів тез і статей можуть не збігатись із позицією редакції.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції без коректорських правок.

©Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна», 2024